

Restytucja złota po II wojnie światowej. Działalność Komisji Trójstronnej ds. Restytucji Złota Monetarnego (1946-1998).

Celem projektu jest zbadanie restytucji złota monetarnego po II wojnie światowej. W trakcie wojny państwa Osi grabiły na niespotykaną skalę złoto monetarne, będące zasobem banków centralnych lub innych instytucji finansowych w Europie. Kluczową rolę w restytucji, czyli zwrocie złota, odegrała Komisja Trójstronna ds. Restytucji Złota Monetarnego, utworzona przez Wielką Brytanię, Francję i USA. Państwa te dysponowały znalezionym na terenie Niemiec złotem. Swoje roszczenia do złota łącznie zgłosiło dziesięć europejskich krajów, pośród których znalazła się Polska. Komisja działała w latach 1946-1998.

Komisja miała sprawnie wykonać przedstawione przed nią zadanie i zakończyć swoją działalność. Tymczasem, jej prace trwały ponad 50 lat. Dlaczego niektóre kraje otrzymały złoto na początku lat 50., a niektóre musiały czekać na zaspokojenie swoich roszczeń ponad 30 lat? Dlaczego roszczenia niektórych krajów zostały prawie w całości odrzucone? Aby znaleźć odpowiedzi na te pytania należy zbadać wszystkie czynniki mające wpływ na proces restytucji: wewnętrzne i zewnętrzne. Pierwsza grupa odnosi się do funkcjonowania samej Komisji: procedur i kryteriów zastosowanych w czasie rozpatrywania roszczeń poszczególnych krajów. Druga grupa jest związana z wszelkimi naciskami z zewnątrz Komisji w celu uznania roszczeń pewnego kraju czy też ich odrzucenia. Każde z państw składających roszczenia stanowił dla Komisji oddzielny przypadek i problematykę. Jakkolwiek, jest możliwe wskazanie kilku podobieństw i różnic w podejściu Komisji do poszczególnych krajów. Jaki stosunek miała Komisja do krajów zachodnich, a jaki do krajów komunistycznych?

Dotychczasowe badania nie dostarczają pełnych odpowiedzi na te pytania. Co więcej, panują nawet błędne wnioski wśród historyków na temat restytucji złota. W żadnych z dotychczasowych badań nie wzięto pod uwagę również archiwaliów Komisji Trójstronnej. W trakcie realizacji projektu w szczególności zostaną ze sobą skonfrontowane oficjalne decyzje Komisji z wewnętrzną dokumentacją dyplomacji trzech państw tworzących Komisję. Przyjrzenie się nowym materiałom w tej sprawie, może rzucić zupełnie nowe światło na powojenne losy *złota nazistów*, które budzi wyobraźnię nie tylko badaczy, ale również opinii publicznej. O zainteresowaniu tematem świadczy chociażby fakt, iż w 2019 restytucja złota monetarnego była przedmiotem interpelacji poselskiej w Sejmie RP. Od kilku lat w przestrzeni publicznej jest obecny również szeroko pojęty temat zadośćuczynienia za zbrodnie popełnione w czasie wojny (reparacje, złoto nazistowskie). Dlatego też, realizacja projektu ma duże znaczenie nie tylko z punktu widzenia naukowego, ale również społecznego.

Badania przeprowadzane w ramach projektu będą w głównej mierze polegały na analizie źródeł historycznych (dokumentów wytworzonych przez Komisję i rządy), znajdujących się w archiwach we Francji, Wielkiej Brytanii, Niemczech i USA. Efektem projektu będzie powstanie trzech artykułów naukowych, które zostaną opublikowane w wiodących czasopiśmie z dyscypliny. Wyniki badań będą miały znaczenie dla historii zimnej wojny, dyplomacji i stosunków międzynarodowych.